

President Toomas Hendrik Ilves võttis täna osa Riigikogu täiskogu istungist ning esines ettekandega tema poolt käesoleva aasta 15. mail algatatud Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu esimesel lugemisel.

Alljärgnevalt avaldame riigipea kõne Riigikogus:

Austatav istungi juhataja!
Lugupeetavad Riigikogu liikmed!

Enne kui siirdun põhiseaduse muutmissettepaneku arutelule, tahan öelda paar sõna protseduurist.

Pole vist meie põhiseaduses ette nähtud palju menetlusi, mida me hakkame proovima alles 15 aastat pärast põhiseaduse jõustumist. Põhiseadus ütleb, et Vabariigi Presidendil on õigus algatada põhiseaduse muutmist, aga põhiseadus vaikib, kuidas edasi minna. Tõsi, president Lennart Meri andis oma viimasel ametipäeval Riigikogule põhiseaduse muutmise eelnõu, ent kordan – ta tegi seda just oma ametiaja viimasel päeval. Sestap me ei saanud ka panna proovile võimalikke menetlusprotseduure.

Täna me teeme seda. Ja kuidas meie – teie, lugupeetavad saadikud, ja ka mina, Vabariigi President – seda eelnõu täna käsitleme, saab olema pretsedendiks tulevastele sarnastele juhtumitele.

Käesoleva aasta 15. mail algatasin Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse eesmärgiga korrastada riigikaitse juhtimist ning tugevdada tsiviilkontrolli kaitseväe üle.

Eelnõu esitamise põhjustest, sisust ning menetlemise põhimõtetest olen rääkinud siin teie ees uue koosseisu esimest istungit avades 2. aprillil, samuti käesolevat eelnõu Riigikogule üle andes 15. mail. Olen ka kohtunud kõigi parlamendifraktsioonide esindajatega, samuti põhiseaduskomisjoni ja riigikaitsekomisjoni liikmetega.

Seetõttu ei hakkaks ma kõike juba kõneldut täna üle kordama. Piirdun üksnes mõningate märksõnadega.

Esiteks. Eelnõuga soovitakse muuta neid põhiseaduse sätteid, milles on mainitud kaitseväe juhatajat ning ülemjuhatajat. Muudatuste tegemise järel ei sisalda põhiseadus enam viidet ei kaitseväe juhatajale ega ülemjuhatajale.

Teiseks. Muudatused täpsustavad põhiseaduslike institutsioonide pädevust riigikaitse alal:

- * Riigikaitset korraldab ja selle toimimise eest vastutab täitevvõim – valitsus ja kaitseminister.
- * Riigikogu rahvaesindusena langetab tähtsaimad riigikaitse otsused, kehtestab riigikaitset reguleerivad seadused ning kontrollib valitsuse tegevust riigikaitse valdkonnas.
- * Presidendil riigikaitse kõrgeima juhina on eelkõige sümboolne ja tseremoniaalne, ent ka tasakaalustav roll. Üldpoliitilist korraldusõigust teostab president üksnes põhiseadusega täpselt fikseeritud juhtudel.

Kolmandaks. Muudatustega viiakse kaitseväe juhataja staatus ja ametisse määramise kord vastavusse parlamentaarse riigi valitsemise korraga. Rõhutan, et parlamentaarses riigis ei saa kaitseväge alluda kellelegi teisele kui valitsusele. Üksnes nii on ta allutatud demokraatlikule, sealhulgas parlamendi kontrollile.

Neljandaks. Kaitseväe juhataja ametisse nimetamise ja ametist vabastamise kord sätestatakse seadusega. Põhiseaduse muutmise järel tuleb Riigikogul endal leida kõige sobivam viis kaitseväge juhataja ametisse nimetamiseks. Ametikoha politiseerimise vältimiseks peavad seaduses samuti olema fikseeritud täpsed ja ranged kriteeriumid, millele peab kaitseväge

juhataja vastama.

Head rahvaesindajad, loodan, et minu algatus saab pärast põhjalikku arutelu Riigikogu toetuse. Olen veendunud, et selle sammuga loome riigiõiguslikud eeldused riigikaitse senisest tõhusamaks arenguks.

Aitäh!

Vabariigi Presidendi Kantselei
avalike suhete osakond
tel 631 6229